

Порівняльний аналіз перебігу транзиту в Тунісі та Єгипті (2011-2015)

К. Є. Смирнова*

Донецький національний університет

*E-mail: k.smirnova@donnu.edu.ua

Paper received 13.01.16; Accepted for publication 22.01.16.

Анотація. Стаття присвячена порівняльному дослідженню трансформаційних процесів у двох арабських країнах, Тунісі та Єгипті, які наприкінці 2010-початку 2011 рр. були охоплені революційними рухами. Усунення від влади місцевих диктаторів запустило процес політичного переходу, який в одній з досліджуваних країн призвів до встановлення демократичного режиму, а в іншій – до відновлення авторитаризму у більш жорсткій військово-бюрократичній формі. Автор розглядає причини успіху Тунісу та провалу Єгипту у здійсненні демократизації і визначає чинники, які обумовили подібний вихід подій. Робиться висновок про важливість як структурних передумов, так і процедурних факторів.

Ключові слова: Туніс, Єгипет, політична трансформація, транзит, демократія, авторитаризм

П'ять років минуло з початку масових народних протестів і спроб революційних змін на арабському сході, наслідком яких стало падіння декількох авторитарних диктатур і масштабні зрушення на регіональній політичній карті. У турбулентному політичному середовищі лише дві країни з тих, де мали місце революції, змогли зберегти єдність і відносну стабільність – Туніс і Єгипет. Однак, траєкторії режимних трансформацій у кожній з них, після усунення від влади диктаторів, отримали різний напрям. Туніс наразі є єдиною серед усіх арабських держав, яка поки що йде демократичним шляхом. Єгипет після короткого експерименту з демократією повернувся до різновиду авторитарного режиму, навіть більш жорсткого і репресивного, ніж попередній. Звідси виникає питання, чому революційні рухи, які мали багато спільних рис і були націлені на трансформацію авторитарних держав у демократичні, призвели до настільки різних наслідків.

Історіографія дослідження політичних трансформацій на арабському сході є доволі широкою. Серед науковців, що зробили значний внесок у вивчення різних аспектів політичних переходів в регіоні: М. Оттауей [11; 12], Н. Браун [3], М. Левайн [10], А. Хамзауї [12], Я. Сайїг [14], Л. Хатіб [9], Л. Садікі [13], М. Данн [5]. У своїх роботах вони здійснюють аналіз поточних подій, спираючись переважно на теоретичний доробок транзитології та теорій демократизації. Н. Браун особливо увагу приділяє інституційним факторам перетворень. Я. Сайїг [14] концентрується на ролі армії і структур безпеки у процесі транзиту. М. Данн [5], М. Оттауей та А. Хамзауї [11; 12] зосереджуються на трансформаціях у Єгипті, Л. Садікі [13] – в Тунісі, основну увагу надаючи взаємодії між світськими та ісламістськими політичними силами. Водночас, майже відсутні спроби комплексного порівняльного аналізу політичного переходу у двох країнах із врахуванням різних наборів чинників, які формували його результат. У нашій роботі ми спробуємо заповнити даний пробіл.

Метою даної статті є визначення чинників, які здійснювали вплив на траєкторії режимних трансформацій в Тунісі та Єгипті після усунення від влади їх авторитарних керівників – З.А. Бен Алі та Х. Мубарака.

У дослідженні автор спирається на теорії транзиту, зокрема на поєднання структурного та процедурного підходів, та використання комплексу методів, які відображають складний міждисциплінарний характер проблеми. Серед них: метод порівняльного аналізу, який дозволяє дослідити специфіку політичних змін у зазначених країнах, з'ясувати спільні та відмінні чинники та закономірності, які визначали успіх або невда-

чу демократичного переходу. Також у роботі використано системний метод дослідження, який допомагає виявити зв'язок і взаємовплив політичної динаміки з тенденціями розвитку суспільства, економіки, культури. Структурно-функціональний метод дозволяє дослідити вплив структурних елементів, успадкованих від авторитарних режимів, на процес переходу. Інституційний метод важливий для передбачення меж режимних трансформацій і проблем, які можуть виникнути протягом транзиту.

Учасники революційних рухів, як в Тунісі, так і в Єгипті, прагнули не лише повалення певного диктатора, а вимагали радикальних структурних змін, які б створили державу, засновану на проголошуваних цінностях: свобода, соціальна справедливість, гідність. Загальні уявлення щодо шляху політичного розвитку передбачали створення демократичної системи, проведення вільних виборів і забезпечення права громадян контролювати обраних керівників. Однак падіння авторитарних режимів ще не означає появи демократії, а народний протест, революційний рух не трансформуються автоматично в здатність створювати стійкі політичні групи та інститути.

Відразу після початку революцій Туніс і Єгипет розглядались як країни, що мають найбільш сприятливі умови для переходу до демократії. На відміну від Ємену, Лівії, Сирії, вони не страждали від слабкої національної ідентичності або роз'єднаних суспільств [7]. Крім того, Туніс і Єгипет – централізовані держави з розвинутою системою усталених, порівняно ефективних інститутів, апаратом адміністративного контролю, глибоко вкоріненим у суспільстві, що безумовно, грало роль стабілізатора в умовах гострого протистояння, зберігаючи політію від розпаду та сповзання в хаос. На відміну від ослаблених та роз'єднаних Лівії, Сирії, Ємену, що наразі проходять через етап гострого громадянського конфлікту або навіть громадянської війни, ці країни не стали ареною регіонального суперництва [8].

Здатність зберегти єдність і втримати країну від сповзання у прірву революційного хаосу є лише першою необхідною умовою для початку процесу реформування, але далеко не єдиною, що доводять різні траєкторії, якими в подальшому рухався транзит у досліджуваних країнах.

Тунісу вдалося не тільки неодноразово провести демократичні вибори, перешкодити прагненню радикальних релігійних кіл зробити шариат основою законодавства, а й прийняти прогресивну конституцію, яка надала необхідну платформу для подальшого руху шляхом побудови демократичної держави. Понад 20 років тому американський політолог С. Гантінгтон

визначив власне випробування для нових демократій, які можуть бути названі консолідованими лише тоді, коли з успіхом пройшли через два мирних переходи влади. Після других парламентських виборів восени 2014 р. Туніс це і продемонстрував [18].

Його відносний успіх різко контрастує з невдачею Єгипту. Тут, після короткого експерименту з демократією, який спричинив перемогу поміркованої ісламістської організації Братів-мусульман як на парламентських, так і президентських виборах, країна знов опинилась під владою диктатури, більш жорсткої та репресивної, ніж за часів Х. Мубарака.

Одне з пояснень розходження траєкторій політичного розвитку в двох країнах обертається навколо значних структурних відмінностей між ними. Хоча Туніс поділяє багато політичних та економічних характеристик із своїми сусідами в регіоні, він має декілька унікальних рис: відносно невелика територія, гомогенне за етнічним і конфесійним аспектом суспільство, лібералізована економіка, довга історія сприяння соціальним та економічним правам і свободам жінок, доволі великий і освічений середній клас, порівняно не лише з Єгиптом, але й з іншими країнами регіону, більш світське населення [2, с. 18; 8]

Не менш важливою структурною відмінністю між двома країнами є більша автономність авторитарної державної бюрократії в Єгипті як самостійного соціо-політичного суб'єкта та потужні владні позиції єгипетських військових у порівнянні з їх туніськими колегами: статус армії як нейтральної установи, що не втручається в політичну гру, вбудований у соціальну історію країни, і цим вона докорінно відрізняється від Єгипту. Останній, за висловом соціолога А.А. Малека, є яскраво вираженим «військовим суспільством» [8]. З 1950-х рр. він перебував під сильним впливом армії, з кіл вищого керівництва якої походили всі президенти до революції 2011 року, значна кількість губернаторів та інших державних посадовців і керівників державних підприємств. Протягом останніх десятиріч військовий сектор побудував масштабну бізнес-імперію, яка, за різними оцінками, контролює від 15% до 35% валового внутрішнього продукту й зацікавлена передусім у її збереженні [2, с. 19; 10]

Туніська армія, навпаки, сформована як республіканська професійна структура з повагою до державних інститутів. Маленька та аполітична, через власну політичну та економічну незначущість вона й сьогодні продовжує бачити власну роль як захисника від зовнішніх загроз і не перешкоджає демократизації [2, с.18; 8] Туніське суспільство, на відміну від єгипетського, заперечує ймовірну її роль в демократичному транзиті та втручання в політичне життя [9].

Панівні позиції армії у структурі державних інститутів Єгипту обумовили її провідну роль на етапі переходу. Саме військова верхівка в рамках сформованої нею Вищої Ради збройних сил, взяла на себе керівництво державою після усунення від влади Х. Мубарака. І, хоча її дії відіграли певну позитивну роль, забезпечуючи відносну стабільність, однак значно більше вони становили серйозну загрозу перспективам демократичних реформ. Невдовзі з'явилися скарги на репресії з боку військових щодо медіа, розпочалися арешти журналістів і сотень активістів та розгляд їх справ у військових судах, що демонструвало повернення до старої практики свавілля [4, с. 73]. Ставало очевид-

ним, що головним мотивом підтримки революції військовим істеблішментом була не реалізація її цілей та здійснення демократичних перетворень, а збереження корпоративних інтересів та стримування змін у межах, які б гарантували їх недоторканість.

Крім відмінних позицій армії у двох країнах, Туніс і Єгипет відрізняються між собою ступенем розвитку і характером громадянського суспільства, рівнем громадянської культури населення. Навряд чи можна поставити під сумнів, що за їх відсутності або за недостатньої розвиненості і поширеності соціальні тиски, які стимулюють політичну реформу, виявляються недостатніми у середньостроковому періоді [15, с. 22]. Туніс у даному відношенні володів очевидними перевагами проти Єгипту, маючи більший рівень проникнення в суспільство незалежних громадських структур. Зокрема, тут існує найбільш сильний серед арабських країн робітничий рух та впливові професійні об'єднання, потужні студентські та правозахисні організації [2, с. 17; 4, с. 73]. Так, Туніське загальне об'єднання праці включає понад 700 тис. активістів із загальної кількості населення близько 11 мільйонів осіб, серед яких як бідні верстви суспільства, так і середні класи, що робить його дуже впливовою силою [8]. Крім того, туніське громадянське суспільство – більш світське за своїм характером.

Щодо Єгипту, то, хоча його громадянське суспільство і є досить розгалуженим, креативним і налічує тисячі організацій у різних сферах, проти туніського воно є значно слабшим і, урахувавши загальну кількість населення, порівняно невеликим. Крім ісламістських мереж (організації Братів-мусульман, салафітських рухів), жодна структура не проникає глибоко в суспільство і майже не має масової бази.

Отже, загальний структурний контекст виявився більш сприятливим для демократичного транзиту в Тунісі. Однак, не менш важливе значення для перетворень мали баланс сил і взаємодія між різними політичними акторами, їхні рішення та дії, а також дизайн переходу, його «дорожня карта».

Слід зазначити, що у жодній з країн – ані в Тунісі, ані в Єгипті – учасники революційних рухів не мали чітко визначеного проекту або програми перетворень. Їм не вистачало розуміння, як саме треба змінювати соціальні і політичні відносини, вони не мали стратегії дій, спрямованої на реформування державних інститутів, адже протягом попередніх років діяльності жодна група активістів або мережа, особливо в демократичному крилі боротьби, не думали про можливість отримання державної влади [1]. З іншого боку, відсутність спільного проекту перетворень була пов'язаною з тим, що революційні рухи об'єднували дуже різні як соціальні, так і політичні та ідеологічні групи: лівих, анархістів, лібералів, арабських націоналістів-етатистів, ісламістів тощо. Після усунення З.А. Бен Алі та Х. Мубарака з посад, такі відмінності та розбіжності між учасниками вплили на поверхню. Спільні вимоги поступилися партійним та ідеологічним порядкам денним; політичні сили почали боротьбу за владу, вплив та втілення власних проектів майбутнього

У Тунісі політична сцена виявилась поляризованою між ісламістами та світськими партіями, поміркованими та ультраконсервативними й радикальними ісламістськими об'єднаннями, лівими групами та неолібералами. Внутрішні конфлікти й напруга характеризували

відносини в межах кожного політичного табору, що обумовлювалось не лише ідеологічними відмінностями, але й індивідуальними амбіціями окремих лідерів і внутрішніми міжособистісними суперечками, нерозвиненістю культури політичного діалогу та поступок [16].

Схожий ідеологічний розкол виникли і в Єгипті, де політичний клімат був більш конфронтаційним, а структура протистояння складнішою: не лише між ісламістськими й секулярними силами та усередині кожного з таборів, а й між демократичними силами та військовим тимчасовим керівництвом країни [6]. Причому революційні молодіжні коаліції та демократичні групи були змушені протистояти й військовому правлінню, і ісламістам, і політичним силам, що орієнтувались на відтворення старого порядку. Наявність декількох фронтів боротьби створювала заплутану невпорядковану політичну сцену й конфліктні набори пріоритетів [5].

З самого початку транзиту керівництво збройних сил фактично узурпувало право визначення плану й процедури переходу, використовуючи так звані «конституційні декларації», що мали законодавчу силу, і змінювали політичне поле згідно з прагненнями військової верхівки. Агентам змін в Тунісі було простіше, адже політична влада належала цивільним особам і структурам, тому не виникало потреби боротися за повернення керівництва збройних сил до виконання їх безпосередніх обов'язків. Завдання планування та управління транзитом з січня 2011 р. було передано Туніській вищій комісії з реалізації цілей революції, політичних реформ і демократичного транзиту, яка повністю складалася з цивільних [14]. Ще важливіше, що в політичних сил не було спокуси використовувати вплив військових та кулуарні домовленості з ними для отримання переваг над політичними суперниками. Вони самі змогли погодити між собою дорожню карту й переважно слідувати їй, хоча й не без проблем та конфліктів.

Отже, туніський транзит вже на початку продемонстрував помітну відмінність від єгипетського: політичні сили, усупереч значним ідеологічним розходженням, конкуренції та періодичним конфліктам і проявам насильства, демонстрували здатність досягати домовленостей і компромісів, необхідних для просування країни до демократії. Це доводить і сформований після перших виборів коаліційний уряд, до якого увійшли представники ісламістської ан-Нагди та двох світських лівоцентристських партій, і поступки, зроблені ісламістами щодо змісту конституції та згода піти у відставку під тиском з боку опонентів і протестів з метою подолання політичної кризи 2013 року, і уряд, сформований разом з ідеологічним супротивником – світською партією Ніда Туніс за результатами останніх парламентських виборів 2014 року. Також і світські партії, на відміну від єгипетських «колег», не спроможних утворити скільки-небудь стійкі функціональні коаліції, виявили більшу здатність до об'єднання і спільних узгоджених дій. Це зробило політичну арену збалансованішою між ісламістським і світським таборами, коли відсутність абсолютної переваги за однією силою змушувало опонентів йти на поступки та шукати компроміс.

В Єгипті ж політичне суперництво швидко набуло характеру «гри з нульовою сумою»; розбіжності між політичними силами з часом лише поглиблювались і поляризація зростала, що особливо виявилось у процесі формування конституційної асамблеї після парламентських виборів 2011-2012 рр., підготовки нового

основного закону країни та під час президенства М. Мурсі. Політична арена перетворилась на постійні суперечки, зведення рахунків і взаємні обвинувачення [3]. Прагнення усунення супротивника та відсутність конструктивної позиції і націленості на пошук консенсусу була властивою майже всім учасникам політичного процесу: як більшості світських сил, так і ісламістам різних напрямів, які недалекоглядно розглядали перемогу на парламентських, а згодом і президентських виборах як своєрідний «кінець історії» та індульгенцію на диктат власних умов. Ситуацію погіршувало прагнення кожного табору отримати перевагу над конкурентами за будь-яку ціну, зокрема за допомогою неполітичних методів. Як ісламістські, так і світські партії не гребували спробами кулуарних перемовин та отриманням підтримки з боку найбільш впливового в країні політичного гравця – керівництва збройних сил, шукали союзників у суддівському корпусі та серед структур державної бюрократії. Принаймні частина «ліберальних» сил була не проти того, щоб військово керівництво втрутилось у процес підготовки конституції з метою мінімізувати вплив ісламістських партій. Натомість Братів-мусульман та їх політичну партію підозрювали в досягненні таємних домовленостей із Вищою радою збройних сил [11].

Результатом подібної взаємної тактики дій став швидкий рух усіх політичних баталій далі від більш-менш демократичної електоральної арени до сфери неелекторальної політики, у якій панували військові, бюрократичні державні структури і судова влада, тобто елементи старого режиму [11]. Це наближало кінець демократичного експерименту, який фактично наступив задовго до символічної дати своєї «смерті» – усунення обраного на відкритих і конкурентних виборах президента М. Мурсі від влади влітку 2013 року. Остання подія лише поставила крапку у поступовій втраті шансу на успішне завершення демократичного транзиту, принаймні на найближчі роки.

Нова конституція Єгипту, затверджена в січні 2014 року, наділила військовий інститут значними повноваженнями та правами, забезпечуючи автономію від контролю та нагляду цивільних структур. На відміну від Тунісу, який в результаті консенсусу між всіма основними політичними силами отримав цивільну парламентсько-президентську систему, в Єгипті створювалась президентська республіка з обмеженою роллю парламенту, який не здатен впливати на формування державної політики. Перемога на президентських виборах А.Ф. Аль Сісі – військового генерала, колишнього міністра оборони, призначеного ще М. Мурсі – була в таких умовах цілком передбачуваною. Дж. Ісхак, ветеран світської опозиції, влучно зазначив, що з того часу, як А.Ф. Аль Сісі став президентом, країна переживає період «свободи від політики» [14]. Парламентські вибори, нарешті проведені восени 2015 р., навряд чи здатні змінити ситуацію з огляду на обмежені повноваження та «перемогу» політичних сил, тісно афілійованих із нинішнім режимом.

Таким чином, на сьогодні Туніс уособлює єдину вдалу історію демократичного транзиту в арабському світі. Йому поки що вдається підтримувати відносну політичну стабільність, особливо на тлі інших країн регіону. Він має функціональний парламент та демократично обраного президента. Проте досягнутий успіх у політичній сфері все ще залишається досить непев-

ним, а демократичний консенсус – крихким. Політична система країни зовсім молода й нестійка, а кількість потенційних викликів чимала. Серйозну проблему становить важкий стан економіки, яка, на відміну від політичної сфери, не зазнала серйозних структурних змін. Ситуацію ускладнює геополітичний чинник: жорстка ідеологічна та політична поляризація в регіоні має небезпечні відголоски в Тунісі, який став одним з основних «постачальників» джихадистів до Сирії та ареною діяльності терористичних груп. Додаткову загрозу несе й бажання обраних політичних лідерів ослабити конституційні обмеження власної влади під прикриттям реконструкції держави та боротьби з тероризмом. Від спроможності основних політичних гравців і громадянського суспільства вирішити дані проблеми буде залежати подальша доля демократії в країні.

Підбиваючи підсумки, зазначимо, що здатність Тунісу йти шляхом демократичного транзиту визначається як більш сприятливими структурними передумовами, так і певними рисами політичного середовища, що завдяки своєму збалансованому між різними

ідеологічними таборами характеру, сприяло скоріше орієнтації на пошук компромісу та домовленостей, ніж на конфронтацію. Крім того, ми побачили, що самі учасники переходу виявили здатність до поступок та розуміння прогративної тактики, орієнтованої на виключення супротивників, чому не в останню чергу допоміг сумний приклад сусіднього Єгипту. В останньому впливові владні позиції, які займав інститут збройних сил, та вкоріненість авторитарних мереж у державних бюрократичних інститутах, їх прагнення зберегти систему влади переважно недоторканою, стали найважливішою перешкодою для проведення демократичних реформ. Однак, і вибір певних дій основними політичними агентами зіграв не останню роль: намагання використати домовленості з військовим керівництвом з метою отримання політичних переваг замість створення об'єднаного фронту заради демократичних змін, нездатність до компромісу, властива багатьом з учасників, та непродуктивна орієнтація на конфронтацію обумовили провал короткотривалого експерименту з демократизації.

REFERENCES

1. Abdelrahman M. The Egyptian opposition: from protestors to revolutionaries? / URL: <https://www.opendemocracy.net/5050/maha-abdelrahman/egyptian-opposition-from-protestors-to-revolutionaries>
2. Beck M. and Hüser S. Political Change in the Middle East: An Attempt to Analyze the “Arab Spring” // GIGA Working Papers. - August 2012, German Institute of Global and Area Studies. - 35 c.
3. Brown N.J. Egypt's Ambiguous Transition // Carnegie Middle East Center. / URL: <http://carnegieendowment.org/2012/09/06/egypt-s-ambiguous-transition/drsi#>
4. Dalacoura K. 2011 uprisings in the Arab Middle East: political change and geopolitical implications // International Affairs. – Vol. 88, Issue 1. – 2012, Pp. 63–79
5. Dunne M. Egypt: Elections or Constitution First? // Carnegie Middle East Center / URL: <http://carnegieendowment.org/2011/06/21/egypt-elections-or-constitution-first/7f>
6. Elghindy Kh. Egypt's Transition Six Months On: From Diversity to Divisiveness // Brookings Institution / URL: <http://www.brookings.edu/research/opinions/2011/08/04-egypt-elgindy>
7. Gause F.G. The Year the Arab Spring Went Bad // Brookings Institution / URL: http://www.brookings.edu/research/opinions/2012/12/31-arab-spring-failure-gause?cid=em_alert010313
8. Kerrou M. Tunisia's Historic Step Toward Democracy // Carnegie Middle East Center / URL: <http://carnegie-mec.org/2014/04/17/tunisia-s-historic-step-toward-democracy/h8sv#>
9. Khatib L. Transformation of Arab Activism: New Contexts, Domestic Institutions, and Regional Rivalries // Carnegie Middle East Center / URL: <http://carnegie-mec.org/2014/05/15/transformation-of-arab-activism-new-contexts-domestic-institutions-and-regional-rivalries/hb2y>
10. LeVine M. Why Tunisia succeeded where Egypt failed // Al Jazeera / URL: http://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2014/12/why-tunisia-succeeded-where-egy-201412111643794_562.html
11. Ottaway M. Egypt: Death of the Constituent Assembly? // Carnegie Middle East Center / URL: <http://carnegieendowment.org/2012/06/13/egypt-death-of-constituent-assembly>
12. Ottaway M. and Hamzawy A. Protest movements and political change in the Arab world // Carnegie Middle East Center / URL: http://carnegieendowment.org/files/ottawayhamzawy_outlook_jan11_protestmovements.pdf
13. Sadiki L. Tunisia's political parties and the shared vision // Al Jazeera / URL: <http://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2014/10/tunisia-political-parties-shar-2014102655136406559.html>
14. Sayigh Y. Missed Opportunity: The Politics of Police Reform in Egypt and Tunisia // Carnegie Middle East Center / URL: http://carnegie-mec.org/2015/03/17/missed-opportunity-politics-of-police-reform-in-egypt-and-tunisia/i4fc?mkt_tok=3RkMMJWWfF9wsRoiuKrJZKXonjHpfX66%2BokXaSg38431UFwdcKjPmjrlYcBRct0aPyQA gobGp5I5FEIQ7XYTLB2t60MWA%3D%3D
15. Way L. The Lessons of 1989 // Journal of Democracy. - October 2011. – Vol.22, № 4. – Pp.17-27
16. Wolf A. Divided and Looking Where to Stand // Carnegie Middle East Center / URL: <http://carnegieendowment.org/sada/2012/12/20/divided-and-looking-where-to-stand/evi4>
17. Wolff S. Tunisia's forthcoming elections: transition at risk and arms sales won't rescue // Open Democracy / URL: <https://www.opendemocracy.net/arab-awakening/sarah-wolff/tunisia%E2%80%99s-forthcoming-elections-transition-at-risk-and-arms-sales-won%E2%80%99t-r>
18. Zakaria F. Why democracy took root in Tunisia and not Egypt // The Washington Post / URL: http://www.washingtonpost.com/opinions/fareed-zakaria-why-democracy-took-root-in-tunisia-and-not-egypt/2014/10/30/c5205adc-606a-11e4-9f3a-7e28799e0549_story.html?utm_source=Sailthru&utm_medium=email&utm_term=%2ADemocracy%20Lab&utm_campaign=2014_Democracy%20Lab

Comparative Analysis of Transition in Tunisia and Egypt (2011-2015)

K.Ye. Smyrnova

Abstract. The article deals with the comparative study of the transformational changes in two Arab countries – Tunisia and Egypt, which witnessed revolutionary movements' development in the end of 2010, beginning of 2011. Ousting their dictators of power launched the process of political transition, which led to the establishment of a democratic regime in one of the countries, and the restoration of authoritarianism in a more harsh military-bureaucratic form in the other. The author examines the reasons for Tunisia's success and failure of Egypt in their democratization efforts and determine the factors that led to such an outcome making a conclusion about the importance of both structural conditions and procedural factors.

Keywords: Tunisia, Egypt, political transformation, transition, democracy, authoritarianism